

O "ANARHIJI" TUDI TAKO

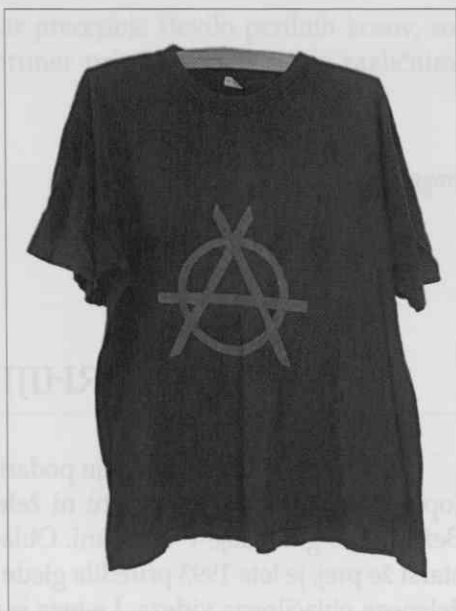
477

Leta 1998 je našemu muzeju podarila nekaj svoje odslužene garderobe D. K. (op.a.: darovalka na tem mastu ni želela biti imenovana), roj. 1980, dijakinja Bežigradske gimnazije v Ljubljani. Oblačila, ki jih je uporabljala sama ali njeni starši že prej, je leta 1993 priredila glede na svoje tedanje pojmovanje "mode" in zelenega oblačilnega videza. Le-tega je sama ocenila za "pankovskega", sebe v tedanjem obdobju (tedaj je hodila v 7. razred osnovne šole dr. Vita Kreigherja v Ljubljani) pa kot "pankerico", a tudi "anarhistko". (Drugi sovrstniki so se glede na vrednotenje, kaj v oblačilnem videzu, glasbi, obnašanju itd. je "naj", razvrstili med "šminkerje", "čefurje", "hipije", "skejterje", "skine", pa verjetno še v kako bolj nevtralno skupino). Vendar je šlo pri tem le za formulo oblačilnega stila, vezano še na način zabave in poslušanja določene zvrsti glasbe oz. glasbenih skupin. Vse skupaj ni bilo toliko izraz darovalkega zavestnega svetovnega nazora, šlo je za sprejemanje in izkazovanje tistega, kar je za del njenih vrstnikov veljalo za "the best", torej trenutno najboljšo in najpopularnejšo različico oblačenja in obnašanja. Da je temu res tako, dokazuje njeno opredeljevanje pojma "anarhija" (rekonstruirano za tedanji čas, ne tako kot ga razume morda danes). Biti anarhist (kar naj bi bil eden od osrednjih pojmov za označevanje pankerja) je pomenilo zanjo "...hoditi na koncerte, biti "nemaren", piti pivo, ne zanimati se za politiko in pravzaprav za vse; pankerji naj ne bi hodili v lokale, ampak raje s steklenico v park; ne marajo skinov in ne čefurjev...". Eden najprisrčnejših dokazov preprostega, ljubko nainnega sprejemanja mlade "pankerice in anarhistke", a tudi dvojnega vrednostnega sistema (enega za zunanjo in drugega za intimno rabo), so zapisi iz darovalkega dnevnika, ki so nastajali v času njenega "formiranja", in katere je prijazno odstrla tudi "nepoklicanim":

"25.12.1992: Sebastian je imel rojstni dan (v bistvu žurko za R.D.). Povabil je tudi prijatelja Žigata in plesali smo "plogo". Ne vem, če sem prav povedala, ker sem prvič slišala to besedo. Mogoče je tudi "poga". Punce smo sedele na kavču, fantje pa so noreli in se metali po nas. Potem so si pa še lase zmočili. Žiga ima tudi bulerje – the best! Poslušaj punk-rock muziko (Sex pistols, Sokoli, Pankrti,...). Na tako muziko se pleše p(l)ogo. /.../

Kavbojke znamke Wrangler.
Bombažni jeans svetlomodre barve,
všite bombažne krpice raznih barv, kovinska
zadrga in zakovice. Konfekcijski izdelek.
Dolžina 112 cm (foto J. Žagar).

Majica s kratkimi rokavi.
Bombažni jersey črne barve z ročno
poslikavo rdeče barve. Konfekcijski
izdelek. Dolžina 63 cm
(foto J. Žagar).

15. 1. 1993: V šoli sem pri bajli dobila +, po koncu pouka pa me je Tomaž G. povabil na žur. Torej, šla sem pol ure prej iz plesne šole, da sem bila prej na žuru. Tam je bil tudi Žiga. Najprej smo plesali pogo (preverjeno, da se ne reče ploga) in zdej tudi dobro vem, kako se pleše. Noriš, skačeš in dviguješ noge kot da bi brcal, lahko pa se tudi butaš v ostale, ki plešejo zraven tebe.

Tukaj se moj dnevnik žal konča, sicer pa se za mladega anarhista tako ali tako ne spodobi, da bi pisal dnevnik."

In zdaj o oblačilih. Svetlo modre kavbojke so konfekcijski izdelek, znamke Wrangler. Odslužene kavbojke svojega očeta je D. pokrpala z raznobarnimi (rdečimi, sivimi, rožastimi, karirastimi) koščki blaga, ki so skozi prečne raztrganine na kolenih in nad njimi ter na zadnji plati ostali dobro vidni. Nekatera raztrgana mesta je pustila nezakrpana. Črno bombažno konfekcijsko majico s kratkimi rokavi je pri likovnem pouku okrasila z obkroženo črko A ("anarhija") rdeče barve. Črne platnene športne copate znamke All star je na jeziku okrasila z našitim karirastim blagom. Copati so imeli med uporabo napeljane rdeče vezalke, sedaj so brez njih. Namesto platnenih "alstark" so bili D. kmalu bolj v ponos težki usnjeni "bulerji" znamke Dr. Martens, ki si jih je izprosila doma in so jih kupili v Celovcu. Še najmanj posegov je vidnih na olivno zeleni "vojaški" jakni s kapuco, podloženi z belim umetnim krznom, ki

Zimska jakna. Olivno zelen bombaž, bela sintetična plišasta podloga, plastični gumbi, kovinski pritiskači in zadruga. Konfekcijski izdelek. Dolžina 88 cm (foto J. Žagar).

Vojaški nahrbtnik. Olivno zeleno bombažno platno, kovinske zaponke (na eni naramnici manjka) in členi za pretikanje vrvice, bela bombažna vrstica za zadrugovanje. Serijski izdelek za potrebe vojske. Dolžina 46 cm, širina 40 cm (foto J. Žagar).

jo je nosila pozimi. Prav tako "nedopolnjen" je olivno zelen vojaški platneni nahrbtnik, ki ga je – pa čeprav povsem praznega – redno nosila s seboj.

Vsa oblačila in dodatki so krojeni univerzalno, lahko bi jih nosil fant ali dekle. D. K. jih je nosila potem, ko jih je primerno priredila svojim potrebam, do srede leta 1994. Nato jo je - kot je napisala v spremnem pismu - *"punk počasi začel minevati in začelo se je K4 obdobje. Pri meni je prevladala grunge glasba. /.../ Scena se je tudi tam (v klubu K4, op.a.) s časom pričela spreminjati, a na srečo sem se tudi jaz. Šele takrat sem nehala nositi moje najljubše razpadajoče kavbojke, ki sem jih s pridom uporabljala že precej dolgo."*

Od petdesetih let 20. stoletja dalje ima oblačenje mladostnikov med 14 in 18 oz. med 12 in 20 letom starosti samosvoj videz in čeprav se po svoji notranji inerciji "modno" spreminja, ostajajo zakonitosti, vključujoč vzroke in posledice tega ravnanja, praktično nespremenjene do današnjih dni. Tema bi zaslužila študijsko obdelavo, kajti pri tem ne gre le za preproste vzorce oblačenja in obnašanja, ki jih tuja literatura posrečeno imenuje "ulični stili". Gre za proces socializacije, v katerem se individualno v posamezniku prilagodi pravilom družbe (družb), v kateri(h) živi.

Takšen proces se ne more zgoditi brez fizične in miselne preobrazbe, bodisi da jo posameznik doživi skozi katerega od "obredov prehoda" (npr. maturo,

zaposlitev ipd.) ali skozi proces (samo)ozaveščanja svoje "odrasle" vloge v družbi.

Preden bo do strokovne obdelave lahko prišlo, je potrebno evidentirati, zbrati, dokumentirati in analizirati precej gradiva. Pri tem ne gre zanemariti predmetnega gradiva. Ugotovili smo, da imajo oblačila v zadnjih nekaj desetletjih kratkotrajno uporabno in siceršnjo vrednost. V nekaj letih odslužena oblačila njihovi uporabniki brez sentimentalnosti zavržejo. Vsakdanja oblačila iz šestdesetih, sedemdesetih ali osemdesetih let je malodane težje najti kot predvojna oblačila. Zato je kolikortoliko sprotno zbiranje sodobnega materiala postalo nujno. Ob večinoma konfekcijski izdelavi in obilici drugovrstnih virov, ki zelo dobro dokumentirajo trendovski oblačilni videz in modo obenem, se zdijo kriteriji zbiranja predmetnih "ostankov sodobnosti" morda sporni. Pa vendar ne gre pozabiti, da točno določena ponudba (ki jo lahko rekonstruiramo iz drugovrstnih virov) le do neke mere opredeljuje izbiro. Na izbiro vpliva cela kopica gospodarskih, družbenih in kulturnih dejavnikov, preseki vseh pa oblikujejo individualni način izbiranja oz. selekcijo ponujenega. Če pri tem skušamo evidentirati še tisti del v oblačilnem videzu, ki je izraz najbolj intimnega oz. samosvojega, ko posameznik po svoje dopolni oz. prilagodi konfekcijo sebi, morda lahko ujamemo še košček vsem lastne ustvarjalnosti, katere ob konfekcijski ponudbi pač ne udejanjamo več skozi proces izdelave. In ne nazadnje: materialna kultura je samo vidni izraz njene nevidne socialne in duhovne dinamike.

480

Janja Žagar

Športni copati znamke All star.

Črni gumijasti podplati in kapica na prstih, črno platno, kovinski členi za pretikanje vezalk, karirasto volneno blago (črna, rdeča, rumena, modra, zelena) na jeziku. Konfekcijski izdelek. Dolžina podplata 27 cm, višina 13 cm (foto J. Žagar).